

LIETUVOS RESPUBLIKOS
APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-2223 1, 12, 15, 122 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 12¹, 12², 12³, 12⁴, 12⁵ STRAIPSNIAIS
ĮSTATYMAS

2023 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 1 straipsnio pakeitimas

1. Papildyti 1 straipsnį nauju 34 punktu:

„34) gamtinis karkasas – vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, užtikrinantis ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, kitų aplinkosaugai svarbių teritorijų ar buveinių, taip pat augalų ir gyvūnų migraciją tarp jų;“.

2. Papildyti 1 straipsnį 35 punktu:

„35) žalioji infrastruktūra – gamtiniai, pusiau gamtiniai elementai, technologinės inžinerinės sistemos ir įrenginiai, kitos priemonės, kurių sandara ir funkcionavimas grindžiami natūraliai gamtoje vykstančiais procesais ir kurie atlieka kraštovaizdžio ekologinio kompensavimo funkcijas, padeda prisitaikyti prie klimato kaitos ir sumažinti jos poveikį, sudaro sąlygas palaikyti biologinę įvairovę ir ją gausinti, gerinti žmonių gyvenamosios aplinkos kokybę, plėtoti kitas ekosistemines paslaugas;“.

3. Papildyti 1 straipsnį 36 punktu:

„36) ekologinis tinklas – gamtinio karkaso dalis, jungianti didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijos koridorius;“.

4. Pakeisti 1 straipsnio 34 punktą ir jį išdėstyti taip:

„34) kitos šiame įstatyme vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžiamos Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatyme, Lietuvos Respublikos energetikos įstatyme, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme, Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, Lietuvos Respublikos želdynų įstatyme.“

5. Buvusį 1 straipsnio 34 punktą laikyti 37 punktu.

2 straipsnis. 12 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 12 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„12 straipsnis. Saugomos teritorijos ir gamtinis karkasas

Saugomos teritorijos yra:

- 1) išsaugančios – rezervatai, draustiniai bei saugomi kraštovaizdžio objektai
- 2) apsaugančios – įvairios paskirties apsaugos zonos
- 3) gamtos išteklius atkuriančios – saugomi gamtos išteklių sklypai
- 4) kompleksinės paskirties – valstybiniai (nacionaliniai ir regioniniai) parkai, biosferos monitoringo teritorijos – biosferos rezervatai ir biosferos poligonai

Gamtinio pobūdžio saugomas teritorijas ir kitas aplinkos apsaugos požiūriu svarbias bei pakankamai natūralias teritorijas, garantuojančias bendrą kraštovaizdžio stabilumą, į bendrą kraštotvarkos ekologinio kompensavimo zonų sistemą jungia gamtinis karkasas.

Saugomų teritorijų apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą jose reglamentuoja šis įstatymas, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas, kiti aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą saugomose teritorijose reglamentuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai.“

3 straipsnis. Įstatymo papildymas 12¹ straipsniu

Papildyti Įstatymą 12¹ straipsniu:

„12¹ straipsnis. Gamtinis karkasas

Gamtinio karkaso nustatymo tikslai:

1) sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius, sudarantį sąlygas išsaugoti biologinę įvairovę;

2) sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;

3) saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;

4) didinti šalies miškingumą;

5) optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos bei technogenizacijos ir žemės ūkio plėtrą.

Gamtinio karkaso sistemą sudaro šios struktūrinės dalys (jos gali būti europinio, nacionalinio, regioninio ir vietinio lygmens):

1) geoekologinės takoskyros – teritorijų juostos, jungiančios ypač ekologiškai svarbias bei jautrias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenių intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines ekosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;

2) geosistemų vidinio stabilizavimo arealai ir ašys – teritorijos, galinčios pakeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat biologinės įvairovės požiūriu reikšmingi želdinių masyvai ir grupės, natūralios pievos, pelkės, kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms;

3) migraciniai koridoriai – slėniai, raguvynai ir dubakloniai, kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Pagal natūralumo laipsnį ir gebėjimą atlikti ekologinio kompensavimo funkcijas gamtinio karkaso teritorijos priskiriamos patikimo, riboto, silpno, pažeisto arba stipriai pažeisto ekologinio potencialo teritorijoms.

Biologinės įvairovės apsaugai gamtinio karkaso teritorijose gali būti išskiriamas ekologinis tinklas, jungiantis didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką, gyvūnų ir augalų migracijos koridorius. Prie tokių svarbių kraštovaizdžio elementų priskiriami tie, kurie dėl savo linijinės ar tęstinės struktūros ar dėl savo jungiamosios funkcijos yra būtini laukinių rūšių migracijai, plitimui ir genetiniams mainams.

Gamtinio karkaso sistema išskiriama, skirtingo lygmens gamtinio karkaso struktūrinių dalių tikslai nustatomi, ekologinis potencialas įvertinamas vadovaujantis aplinkos ministro tvirtinamais Gamtinio karkaso nuostatais.“

4 straipsnis. Įstatymo papildymas 12² straipsniu

Papildyti Įstatymą 12² straipsniu:

„12² straipsnis. Gamtinio karkaso sistemos plėtojimo principai

Gamtinio karkaso sistema plėtojama vadovaujantis šiais principais:

1) kraštovaizdžio pažinimo, reiškiančiu, kad gamtinio karkaso sistema formuojama, konkrečios apsaugos, tvarkymo, planavimo priemonės parenkamos įvertinus kraštovaizdžio gamtinį pobūdį, jį keičiančius veiksnius, remiantis gamtinių sistemų ir kraštovaizdžio būklės stebėsenos duomenimis, atsižvelgiant į aukštesnio lygmens gamtinio karkaso struktūrinių dalių išsidėstymą, teritorijos geografinę padėtį, regiono, vietovės kultūrinį savitumą;

2) Europos ekologinio tinklo funkcionalumo užtikrinimo, reiškiančiu, kad planuojant ir atkuriant gamtinio karkaso struktūras būtina užtikrinti Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ funkcionavimą, jo vientisumą, Europos Bendrijos svarbos gyvūnų ar augalų rūšių palankią apsaugos būklę. Turi būti siekiama sukurti ar išsaugoti kraštovaizdžio elementus, kurie būtų svarbūs laukinei faunai ir florai;

3) darnaus vystymosi, reiškiančiu, kad į gamtinį karkasą patenkančios teritorijos turi būti tvarkomos, naudojamos derinant ekologines, ekonomines, socialines funkcijas ir kraštovaizdžio vizualinę apsaugą;

4) pakankamumo, reiškiančiu, kad gamtinio karkaso teritorijose turi būti išsaugotos ir (ar) atkurtos natūralios ar pusiau natūralios struktūros, natūralūs procesai, gamtinio kraštovaizdžio elementai, kurių visuma gebėtų prisitaikyti prie kintančio klimato ir aplinkos sąlygų, užtikrinti ekosistemų stabilumą ir atsparumą, veiksmingai atlikti ekologinio kompensavimo funkcijas, apsaugoti ekologiškai jautrias teritorijas;

5) kraštovaizdžio vientisumo, reiškiančiu, kad gamtinio karkaso struktūra turi pasižymėti gamtinių ryšių ir jungčių vientisumu (junglumu), jame vykstančių migracinių ryšių nepertraukiamumu ir gebėti užtikrinti natūralias reguliavimo funkcijas;

6) tvarios priežiūros, reiškiančiu, kad gamtinio karkaso teritorijose turi būti taikoma ir plėtojama palaikanti ir kraštovaizdžio ekologinę vertę, biologinę įvairovę didinanti, vietovės kultūrinį identitetą stiprinanti priežiūros ir tvarkymo praktika, parinkta atsižvelgiant į bendrąjį geografinį kontekstą, gamtinio karkaso struktūrines dalis, reljefo ir gruntų pobūdį, rūšių ekologinius poreikius ir teritorijos geoekologinio potencialo didinimo poreikį;

7) kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės palaikymo ir jos gausinimo, reiškiančiu, kad gamtinio karkaso teritorijose turi būti išsaugomas ir atkuriamas vietai būdingas kraštovaizdis, gausinami biologine įvairove pasižymintys kraštovaizdžio elementai.“

5 straipsnis. Įstatymo papildymas 12³ straipsniu

Papildyti Įstatymą 12³ straipsniu:

„12³ straipsnis. Gamtinio karkaso planavimas

Gamtinio karkaso sistema formuojama valstybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentuose. Gamtinio karkaso struktūrinių dalių ribos detalizuojamos savivaldybės ir vietovės lygmens bendruosiuose planuose, saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose, specialiojo teritorijų planavimo žemėtvarkos dokumentuose, detaliuosiuose planuose vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu ir aplinkos ministro tvirtinamais Gamtinio karkaso nuostatais. Detalizuojant vietovės lygmens teritorijų planavimo dokumentuose gamtinio karkaso struktūrinių dalių ribas negali būti mažinamas savivaldybės lygmens bendrajame plane nustatytas gamtinio karkaso teritorijų plotas.

Planuojant gamtinį karkasą turi būti įvertinamas jo ekologinis potencialas. Ekologiniam potencialui palaikyti, silpno, pažeisto ir stipriai pažeisto gamtinio karkaso teritorijų ekologiniam potencialui atkurti reikalingi veiksmai ir priemonės teritorijų planavimo dokumentuose turi būti diferencijuojami atsižvelgiant į planuojamos teritorijos padėtį gamtinio karkaso sistemoje vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu ir Gamtinio karkaso nuostatais.

Urbanizuotose teritorijose kaip gamtinio karkaso dalis planuojama želdynų sistema. Jos formavimą, želdynų ir želdinių apsaugą, priežiūrą ir tvarkymą, želdynų kūrimą ir želdinių veisimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas.“

6 straipsnis. Įstatymo papildymas 12⁴ straipsniu

Papildyti Įstatymą 12⁴ straipsniu:

„12⁴ straipsnis. Gamtinio karkaso apsauga

Į gamtinį karkasą patenkančių teritorijų reljefo formų apsaugos ir tvarkymo reikalavimai nustatomi savivaldybės ir vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo ir (ar) saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo, ir (ar) specialiojo teritorijų planavimo žemėtvarkos dokumentuose atsižvelgiant į kraštovaizdžio gamtinį pobūdį, grunto savybes, potvynio riziką teritorijoje, estetinę kraštovaizdžio vertę. Savivaldybės vykdomosios institucijos gali tvirtinti gamtinio karkaso reljefo apsaugos ir tvarkymo metodinius reikalavimus.

Dirbamosios žemės plotuose, kurie patenka į riboto, silpno, pažeisto ekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijas, turi būti įgyvendinamos gamtinės įvairovės didinimo priemonės. Želdinių ir kitų natūralių kraštovaizdžio elementų įveisimo žemės ūkio paskirties žemėje metodinius nurodymus, taikomus rengiant specialiojo teritorijų planavimo, žemėtvarkos dokumentus ir žemės valdos projektus, tvirtina aplinkos ir žemės ūkio ministrai.

Gamtinio karkaso teritorijose esantys vertingi kraštovaizdžio elementai nustatomi detaliuosiuose planuose, statinių, želdynų projektuose, žalinimo planuose.

Gamtinio karkaso teritorijose plėtojant inžinerinę infrastruktūrą išsaugomi ekologiškai ir estetiškai vertingi kraštovaizdžio elementai, jų funkcionalumas (pavieniai saugotini medžiai ar jų alėjos, reljefo formos, natūralios pievos, pelkės, paviršinio vandens telkiniai, laukinės gyvūnijos migracijos kelių vientisumui svarbūs elementai) ir užtikrinamas lygiaverčių atkūrimas kitose vietose, jei jie sunaikinami. Vertingų kraštovaizdžio elementų ir jų funkcionalumo išsaugojimo priemonės ir (ar) teritorijos, kuriose bus atkurti sunaikinti vertingi kraštovaizdžio elementai, nurodomos teritorijų planavimo dokumentuose ir (ar) statinių projektuose.

Gamtinio karkaso kitos paskirties rekreacinėse teritorijose, miškų ūkio ir žemės ūkio paskirties žemėje draudžiama keisti žemės naudojimo paskirtį ir (ar) naudojimo būdą (būdus) siekiant šiose teritorijose:

1) statyti statinius su įrenginiais ir (ar) įrengti įrenginius, kuriems reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai;

2) planuoti kompaktiškai užstatytas teritorijas.

Ekologinio potencialo pokyčiams stebėti atrinktose gamtinio karkaso teritorijose vykdoma kraštovaizdžio būklės stebėseną. Stebėjimai organizuojami Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymo nustatyta tvarka.“

7 straipsnis. Įstatymo papildymas 12⁵ straipsniu

Papildyti Įstatymą 12⁵ straipsniu:

„12⁵ straipsnis. Žalioji infrastruktūra

Planuojant ir diegiant žaliają infrastruktūrą siekiama:

1) didinti gamtinio karkaso, želdynų sistemos vientisumą, palaikyti ir stiprinti ekosistemines reguliavimo, palaikymo funkcijas abiejose šiose struktūrose;

2) kompensuoti ūkinės veiklos, urbanistinės plėtros neigiamą poveikį;

3) stiprinti gamtinio karkaso teritorijų ekologinį potencialą, numatyti papildomas žalinimo priemones teritorijose, kuriose neįvykdytos atskirųjų ir priklausomųjų želdynų normos;

4) didinti atsparumą klimato kaitos pasekmėms;

5) saugoti ir didinti kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę;

6) mažinti energijos ir įvairių gamtinių išteklių vartojimą;

7) gerinti gyvenamosios aplinkos socialinę, estetinę, ekologinę kokybę, stiprinti kultūrinės ekosistemų funkcijas.

Žalioji infrastruktūra valstybės ir savivaldybės lygmeniu planuojama pagal teritorijų planavimo dokumentų gamtinio karkaso sprendinius, išskyrus miestus ir miestelius. Miestuose ir miesteliuose žalioji infrastruktūra planuojama pagal teritorijų planavimo dokumentų gamtinio karkaso ir (ar) želdynų sistemos sprendinius. Žalioji infrastruktūra taip pat įtraukiama į inžinerinių, susisiekimo, agrarinių sistemų planavimą, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros, viešųjų erdvių, pastatų ir jų aplinkos projektavimą.

Urbanizuotose ir urbanizuojamose teritorijose gali būti rengiami žalinimo planai. Juose nustatomi žalinimo tikslai ir priemonės, kaip pagerinti urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės būklę. Žalinimo planai gali būti rengiami siekiant:

1) miestuose, miesteliuose nustatyti priemones ir veiksmus, kurie užtikrintų teritorijų planavimo dokumentuose numatytų gamtinio karkaso ir (ar) želdynų sistemos sprendinių įgyvendinimą;

2) teritorijų planavimo dokumentuose įtvirtintoje želdynų sistemoje ar jos dalyje nustatyti konkrečias vietas, kuriose nepasiektos želdynų normos ir (ar) didintinas želdinių ir želdynų kiekis, ir pateikti veiksnių ir priemonių rinkinį šiai problemai spręsti;

3) nustatyti, ištirti teritorijas, kuriose prastėja kraštovaizdžio kokybė, įvairovė ir ekologinė būklė, atsiranda klimato kaitos padarinių, ir numatyti konkrečias priemones ir veiksmus šioms problemoms spręsti, jei tokie sprendiniai nedetalizuoti patvirtintuose teritorijų planavimo dokumentuose.

Žalinimo planai neturi prieštarauti patvirtintų teritorijų planavimo dokumentų ir žemės valdos projektų sprendiniams. Žalinimo planus tvirtina savivaldybių atstovaujamosios institucijos.

Žalinimo plano rengimą sudaro du etapai: žaliosios infrastruktūros poreikio analitinės schemos (žemėlapis) parengimas ir žalinimo plano parengimas. Žalinimo planų turinį ir sudėtį, jų derinimo tvarką nustato aplinkos ministras.

Žalinimo planus turi teisę rengti asmenys, turintys aukštąjį išsilavinimą ar kvalifikaciją srities ar sričių, kurios atitinka rengiamo žalinimo plano specifiką, arba juridinis asmuo (įskaitant užsienio valstybės juridinį asmenį ar kitą organizaciją, taip pat jų padalinį), kai jo specialistai, dirbantys pagal darbo ar civilines sutartis ir rengiantys žalinimo planus, turi aukštąjį išsilavinimą ar kvalifikaciją srities ar sričių, kurios atitinka rengiamo žalinimo plano specifiką.

Žalinimo planuose numatytų žaliosios infrastruktūros priemonių įgyvendinimas patikėjimo ar panaudos teise valdomoje valstybinėje žemėje gali būti finansuojamas iš:

- 1) savivaldybės biudžeto lėšų;
- 2) savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšų;
- 3) valstybės biudžeto lėšų;
- 4) Europos Sąjungos lėšų.“

8 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas

Papildyti 15 straipsnį 8 dalimi:

„Jeigu pagal aplinkos stebėsenos (monitoringo) rezultatus ar aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės metu nustatoma, kad, fiziniam ar juridiniam asmeniui planuojant, vykdant ar užbaigiant ūkinę veiklą, sprendime nustatytos sąlygos, sprendime ir (ar) atrankos išvadoje nustatytos priemonės reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai sumažinti ir (ar) jį kompensuoti yra nepakankamos, viršijami teisės aktuose nustatyti aplinkos apsaugos normatyvai ir (ar) daromas reikšmingas neigiamas poveikis aplinkai, fizinis ar juridinis asmuo, planuojantis, vykdantis ar užbaigiantis ūkinę veiklą, privalo taikyti aplinkos ministro nustatyta tvarka su aplinkos ministro įgaliota institucija suderintas priemones reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai sumažinti ir (ar) jį kompensuoti.“

9 straipsnis. 122 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 122 straipsnio 7 dalį ir ją išdėstyti taip:

„Rezervatų, draustinių, paveldo objektų, paveldo objektų buferinės apsaugos zonų, valstybiniuose parkuose ar biosferos rezervatuose esančių rezervatų, draustinių ir (ar) paveldo objektų, **privačių saugomų vietovių** apsaugos ir naudojimo reikalavimų pažeidimas užtraukia baudą nuo šešių šimtų iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų.“

10 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas, įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.
2. Aplinkos ministras ir žemės ūkio ministras iki 2023 m. gruodžio 31 d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą

Respublikos Prezidentas